

Vélemények, tények

A fiatalokról

Őszintén bevallom, hogy az ifjúság, a gyerekek problémáit eddig idillikus derűvel figyeltem csak, s inkább az érzések oldaláról közeledtem feléjük. Olvasva azonban ifjúsági sajtónkat, rádöbbentem arra, hogy vcltaképpen — korszerűtlen voltam. Visszahúzódó derű helyett inkább arra kell törekednünk, hogy megértsük a következő nemzedéket.

A gyerek s még inkább az ifjú meg a lány közléte és közösségi élete elsősorban: a tanintézete, az iskolája. A gyerek szeret fokozatosan mindinkább emberszámba menni. Ha kicsit játék is még az egész az alsóbb osztályokban, lassan bele is nő az új szerepébe. Jelentkeznek a problémái, kialakul az életszemlélete s ez egyáltalában nem közömbös a körülötte fejlődő világ felé, sőt annak erősen visszaható következménye.

S itt egyszerre kellős közepébe kerülünk a dolgoknak. Az a demokratikus erő, amely társadalmi életünk minden pórusát áthatja, most olyan ponton jelentkezik, ahol talán nem is voltunk felkészülve rá: az ifjúság körében, az iskolában. Hevesen és fiatalos lendülettel. Hogy mindig igazságosan-e, elég célravezetően-e, az most más kérdés. Elvégre pedagógia is van a világon — nem mint avult jeiszó, hanem élő valósága az ifjúság nevelésének. S van abban egy tétel, hogy: öntudatra fegyelmezni. Öntudatot ébreszteni, amely magában hordja az önfejlítést is.

Lobognak a fiatal szívek — olvasom az Ifjúság című lapban. Gyűléseznek, deputációznak, követelnek. Jelenségek ellen, emberek mellett és emberek ellen — szavukat leteszik a demokrácia mérlegén s a szavaknak szük van, lendületük van, hangsúlyuk van és élük van. Meg kell mégis érezned minden elnagyoltságon, a dolgok túlságos felduzzasztásán túl érezned kell, hogy valami szelep nyílt meg, amelyet talán szabályozni kell, de elnyomni hiba lenne.

A szocialista demokrácia nálunk — éppen az ifjúság a legjobb bizonyíték erre — nem a jeiszó igényével lép fel, hanem társadalmi életünk minden sejtjében jelentkező valóság. S mint látjuk, nemcsak horizontálisan terjed, hanem vertikálisan is. A feltörő újabb nemzedék életszemléletébe is bevo-nult.

Mi öregebbek szeretünk mosolyogni az iskolai jelenségeken, esetleg bosszankodni, ki-ki a vérmérséklete szerint. Kicsit mindig

idillizáljuk a dolgokat, hiszen számunkra csodálatosok az élet fejlődésének doigai: a gyerek megszületik, járni tanul, beszélni tud... Aztán egyszerre olvasni is tud, sőt felfogása van, életszemlélete alakul. Kicsit mindig a Bandi gyereket vagy a kis Juliskát látjuk magunk előtt — holott itt növekvő évfolyamok előtörő falanxáról van szó, s arról hogy új generáció alakítja ki most életét. S ebben az életkialakításban az iskolának primáris szerepe van. Ő készíti elő a társadalmi embert. S az új társadalmi ember a demokratikus elemeket saját évfolyamainak mélységéből hozza, az egyik tizenkétéves, a másik tizennyolcéves korából. Ezzel számolnunk kell.

Most persze lobognak a fiatal szívek és azt hiszik, hogy ez minden, amit most tesznek. S ez a legfontosabb. Pedig ez távolról sem minden: saját öntudatosodásuk fogja őket rávezetni, hogy az új társadalmi emberé a munka is és a felelősség is, sőt elsősorban az. Azt nem lehet semmivel megkerülni — s a két alapvető tényezőnek csak kiegészítő eleme a demokratikus forma.

MAJTÉNYI Mihály

Beszögeztet ablakok

(Jegyzetek egy ülésről)

— Az az égetőbb kérdés, hogy milyen a kultúrélet a falun?

Ezt a pár szót egy jelentésből idéztem. Az első pillanatra úgy tűnik, hogy szürke és semmitmondó, konferencia-szólam, mint amilyenhez a fülünk már hozzászokott s unottan nyúlunk az újabb cikarevta után, hogy teljék az idő, peregen a beszámoló, mert a dolgok rendje szerint még másnak is szóhoz kell jutnia.

De... még néhány szó — mondjuk ismert szólam — s valami megragadott. Megállított vagy inkább meghökkenített a tünődésemberi. Egy könyvtárban az évi forgalom 48 könyv és 62 olvasó... Ludason, egy olyan tanyafalusi könyvtárban, amely egészen a közelmúltig 1.000 művet számlált s talán sehol a környéken — ezen a földcsácskai homokos vidéken, talán még soha nem volt annyi parasztolvasó, mint itt... És most?... Nekem ez úgy tűnt, hogy couleur locale hasonlattal éljek, mintha a kis tanyai kultúrház udvarát fölverte volna a gaz és a könyvtár küszöbét benötte volna a fű...

Utána a másik jelentés, amelyről aztán lassan kirajzolódott az egész járás képe...

... Nincsen termünk. Úgy kell külön eszedznünk, hogy a szövetkezeti otthonba beengedjenek. Azt mondják, a terem, az irodák, az épület az övéké, ők építették és nekik van hozzá jussuk. Ez azt is jelentheti, hogy senki másnak... Hát kérdem, hová menjen akkor az ifjúság, ha nem a kocsmába?!... Kénytelen!... Behúzódik a kocsmasztal mellé, a biliárd-

asztal mellé vagy rátámaszkodik a söntés asztalára és fújja a füstöt. A füsttel együtt a levegőbe röppen és eloszlik az idő, anélkül, hogy valami is történe körülötte. Utána a zsebébe nyúl, s amikor már az utolsó huszas is elmegy a förcsre, tovább áll, káromkodva vagy füttyörészve...

Ocsúdok, lassan ocsúdok az unalomba süppedt konferencián. A szavak nyomán sokkal valóságosabb és hitelesebb arcot ölt az élet, mint amilyennek az ember hírből ismeri. A korosabbak hümmögése vagy legyintése ilyenkor semmit sem ér, még a jóakarató ígéretése, bőlgatása sem, mert az ifjúságnak nincs helye. A tavaszon és a nyáron, no még a koraősön is, kint ógyelegnek a mezőn, sétál a lánnyal a nyárfás alatt, leülnek a holdfényben és filiszpapírba tekert fésűvel muzsikálnak a kedves előtt. Van még virág a mezőn, pár szál pipacs, árvalányhaj, és a mező, melyen dalolni, futkosni lehet. De hová menjen most, ha az otthonba nincs bejárása, ha az egyetlen nem fűtenek, és a kocsmában se veszik szívesen, ment a zsebéből már rég kifogyott a pénz?...

Egy fiatal leány, talán valamelyik tanya-falusi egylet kiküldötte, mellettem bunyorgó szemmel nézi a szónokot, s amikor az arról beszél a mikrofonba, hogy az ifjúság »csak táncol és bort iszik«, — ő a szájába harap. Nem tudom: lehet, hogy ő is szokott táncolni és bort inni, nem csak lehet, hanem valószínű is, hiszen a fiatalság szereti a táncot és néha a mámort is, de miért róják föl ezt neki, amikor másra nem is igen nyílik alkalom. A faluban se énekar, se táncosport, a műkedvelőknél is leginkább az »öregek« játszanak, hát akkor mit csináljon ő, télvíz idején?...

Ezt olvastam le a leány arcáról, s mindjárt teljes szívvel az ifjúság mellé álltam. Eszembe jutott, hogy húsz évvel ezelőtt is mindig mi voltunk a rosszak. Ha betették a lábunkat az egyletbe, mást se hallottunk: »Na, itt vannak!« »Nem elég, hogy a múlt héten beverték az ablakot, meg eltörték a szék lábát és örökké csak égetik a drága villanyt, most még a kilincset is leverték az ajtóról, mert bezártuk az alsó szobát, hogy ne lógjanak ott furt meg kuncogjanak«. Nem tudunk anélkül végigmenni a társalgón, hogy ránk ne szóljanak, ne szidjanak; ha kellett, ha nem, mindig akadt valaki a vas-kalaposok közül, aki feddően elkiáltotta magát: »Már megint itt gyülekeznek a süvölvények!« Mí voltunk azok a süvölvények, pedig isten látja lelkünket, tiszta szívvel mi vittünk lelket abba a pókhálós egyletbe; fölvertük benne a csöndet, meghonosítottuk a népdalt, az új táncokat, játékos jókedvvel fölvidítottunk minden gondterhelt arcot s néha, amikor — úgy, fiatalosan — elragadott bennünket a hév, verseket szavaltunk mindnyájunk örömére.

Egy kis csönd. Utána egy fiatal főlszóelő azt mondta, hogy »Kisboszniában« (Szabadka

külvárosa, de inkább afféle kietlen tanya-falu) az ifjúság esténként terem híján az iskolába húzódik be, hogy összemelegedjenek, táncoljanak vagy énekeljenek. Kitétték őket, mert reggel nem győzi az iskolaszolga takarítani a termet, szellőztetni, fűteni, hisz ott elvégre a gyerekeknek van helyük, nem az ifjúságnak...

De lapozunk tovább a jegyzetfüzetben.

Nem elég népesek az egyesületek. Ha munkáról van szó, akkor nincs, aki csinálja. Egy-két vezető ember és a tanító, rajtuk áll vagy bukik minden. Ha ők nem nyűszítik a népet, ha a tanító nem küldözgeti házról-házra a gyerekeket s nem hívja a szülőket, akkor nem mozdulna senki, egy világért sem. Még a műkedvelés se mozdítaná ki másként őket, hát még az irodalom. Mert van úgy, hogy az irodalom is a mostohagyermek közé tartozik, — mint Bajmokon. A meghívott nyolc író egyetlen lélek se várta; nemcsak, hogy a faluban, de még a kultúrház előtt sem. Zárt ajtókra és sötét ablakokra találtak egy órával a meghirdetett előadás előtt, — nem is várta senki, de senki őket.

Sötét ablakok és beszögezett ablakok...

A bántó bajmoki eset idézte föl bennem a pancsovai emléket.

Nemrég Belgrádban jártam és átmentem Pancsovára, hogy benézzek a magyar kultúrházba is. Amikor rátaláltam arra a kis hámló vakolatú fordított házra, egy régi plakát állított meg, amelyet ki tudja mikor ragasztottak ki egy megtartott vagy egy meg nem tartott előadásról. Vasárnap volt. Verőfényes délelőtt, amikor, ha nem is sokan, de páran mindig be szoktak nézni a kultúrotthonba. Ha csak egy órácskára is. Úgy gondoltam, jókor jöttem s itt majd a pancsovajakkal találkozom. Megnyitottam az ajtót: zárva volt. Odamentem az ablakhoz, betekintettem a parányi helyiségbe, legalább kívülről lássam, hogy élnek. Egy szék, meg egy íróasztal papírral lefödve; rajta egy öreg tintatartó, mellette a tollszár hevert. A háttérben valamilyen szekrény körvonalait láttam. Semmi a falon. Olyan elhagyatottnak tűnt ez az egész, mint hogyha egy beszögezett ablakon néztem volna be egy ismeretlen házba.

— Hát van itt élet? — kérdeztem szerb barátomat, akivel együtt akartunk benyitni a magyar kultúrházba.

Ő azt mondta:

— Ügylátszik nem dolgoznak?

Miért?

Erre a kérdésre nem kaptam választ akkor, hanem most, ezen a járási konferencián, ahol hallottam, hogy az ifjúság dobog az ajtó előtt.

Csak ki kell tárnj az ajtót, a »beszögezett ablakot«, — nem tudtam már tovább magam visszatartani, fölkeltem és teljesen feljűk fordulva azt mondtam nekik:

— ... és akkor, ... akkor majd meglátjátok, hogy az élet mégis előre mozdul!

Lévay Endre